

Els quasi 8.000 exemplars venuts de la Bíblia Valenciana i el camí d'uns col·lectius d'inspiració cristiana i nacionalista demostren que els creients valencians són sensibles a una església més del poble. La jerarquia eclesiàstica sembla no adonar-se'n.

Podria Jesucrist parlar valencià?

Entre els marbrencs passadissos del Vaticà, el fong del blaverisme no tindria per què marejar els sentits de la levítica cúria del pontífex màxim. Però ho fa. El 1980, el cardenal J. Knox ocupava el càrrec de prefecte de la Sagrada Congregació per als Sacraments i el Culte Diví. Aquest organisme s'encarrega de l'adequació dels textos litúrgics a les diverses llengües de la comunitat catòlica mundial. Preguntat en una conversa sobre quin era en aquell temps el major problema que afrontava la Sagrada Congregació, va respondre:

—El cas valencià. La situació de desgovern d'aquella diòcesi dificulta la tasca d'introducció de les llengües vernacles al món.

Knox sabia què deia. Tenia notícies de la *guerra de la llengua* de València, que durant la transició havia fet eclosió també al si de l'església. Les misses en valencià eren rebentades per grups de blavers organitzats que bramaven més encesos que la Bèstia de l'Apocalipsi enmig de les celebracions, acusant els rectors de catalanistes. Tres anys abans, quan encara era arquebisbe de l'arxidiòcesi valenciana José María García Lahiguera, aquest havia enviat a la congregació un volum anomenat *Propios de las misas de las diócesis de Valencia*. Es tractava d'una recopilació dels principals textos litúrgics de l'arquebisbat escrits en llatí, espanyol i valencià antinormatiu, fruit de la croada anticatalanista del president de la Comissió Diocesana Litúrgica, Josep Almi-

nana, un dels sants pares del blaverisme. La Sagrada Congregació va desautoritzar el text. Però aquest mateix organisme anys més tard donaria via lliure a texts litúrgics en valencià antinormatiu.

Uns escrits sempre defensats pel diari *Las Provincias*, sempitern signe d'involució, que, en canvi, no ha deixat de traure enceses inyectives sobre el sacrilegi catala-

caire reivindiquen amb una presència serena però tenaç.

Comunió en l'origen. Moviments hereus d'un passat on la consideració nacional valenciana i la creu no eren termes antitètics. Per a Antoni López i Quiles, historiador i un dels adaptadors del BVI, "des de fa centúries el sentir religiós i el país han tingut tradicionalment a veure. Al segle XVII, trobem ja documents que defensen la predicació en valencià. De fet, durant la primera part del segle XX, les úniques reivindicacions de cert tarannà nacionalista eren fetes per homes d'església." López i Quiles es refereix a personatges de la nostra història contemporània com ara mossèn Vicent Sorribes, el pare Josep Espasa, Carles Salvador, o Martí Domínguez, dinamitzadors cívics de l'ensopida vida cultural franquista, i, en major o menor mesura, amb una noció de poble distinta a la del règim.

Agustí Colomer, capdavanter d'Unió Democràtica del Poble Valencià (UDPV, associació cívica per formar quadres i recuperar el debat d'idees que significa la resurrecció del partit democratacristià Unió Democràtica del País Valencià), parla de la petja d'aquestes figures al seu llibre *Retrobar la tradició*: "Es tractava d'una sèrie de personalitats sense infraestructura per vehicular-ne les idees, si exceptuem partits catòlics com Acció Valenciana, reconvertit en associació després de la guerra." Colomer continua recordant que "no obstant, a finals dels 50 i durant els 60,

Als anys 80, el Vaticà considerava la situació valenciana com el major problema per introduir les llengües vernacles arreu del món.

nista que significa la publicació de la Bíblia Valenciana Interconfessional (BVI) que ha fet l'editorial Saó. L'arquebisbe valencià Agustín García Gasco es va llavar les mans en tot moment en aquest projecte autoritzat per la Santa Seu, com acostuma a fer en qualsevol cosa que vincule l'església (entesa com a poble de Déu) a les senyes d'identitat valencianes. La BVI és un intent sòlid d'unir dos conceptes, ànim de valencianitat i cristianisme, que han tingut un accidentat viatge. Però que avui, una sèrie de moviments socials de distint

es va donar el fenomen contrari, es creen formacions com la Joventut Obrera Catòlica (JOC) o la Joventut Agrícola i Rural Catòlica (JARC), on són els moviments però no apareixen noms de pes”.

Fins aleshores, molts capellans feien l'homília de la missa en valencià, perquè la resta de la celebració havia de ser en llatí, segons la Santa Seu. “Es considerava natural, perquè hi havia molts pobles del país on no sabien parlar castellà”, recorda Vicent Ruix, secretari de la Coordinadora de Col·lectius Cristians Valencians (CCCV) que agrupa la majoria de moviments civils d'adscripció cristiana. “Però la televisió, tota en castellà, la implantació de l'Ensenyament General Bàsic, absolutament en espanyol, i la massiva immigració que va venir amb el Pla d'Estabilització del 59, hi posaren entrebancs”. Aleshores, dels anys 62 a 65, es va donar un fet que podia haver estat esperançador: el concili Vaticà II, que revisa l'estat de l'església davant del final del mil·lenni. Hi ha dos aspectes que podien haver incidit en la valencianització de l'església. Primer, el

concili elimina les misses en llatí, i dóna facilitats al clergat per fer-les en llengua vernacla. Segon, anima el clergat a incidir en la vida social i els creients a formar part activa com a tals de les estructures ciutadanes, més enllà dels designis de la jerarquia eclesial. Però la traducció que se'n fa, al País Valencià, és singular. L'arquebisbe Marcel·lí Olaechea declara que la llengua vernacla dels valencians és el castellà, i per tant, és la llengua de la litúrgia. Quant al segon aspecte, la part del clergat que decideix acostar-se al poble emprant el valencià, topa amb la fúria blavera. Segons Vicent Faus, president de la CCCV, “el clergat s'espanta, i pensa que si l'església ha de ser un element de concòrdia, cal renunciar al motiu de discòrdia. És a dir, a les senyes d'identitat.”

En un intent d'accelerar una normalització del debat, el pare Pere Riutort, que avui està al front de la fundació la Mata de Jonc de caràcter social, dóna empenta l'any 1974 al *Llibre del poble de Déu*, adaptació de textos litúrgics catalans a la modalitat valenciana que és acceptat per tots els bisbes de la

província eclesiàstica de València (País Valencià i Illes Balears). Però el resultat és una ferotge batalla orquestrada contra el llibre pels sectors més encartonats de dins i fora de l'església. Potser per compensar greuges, als anys 80 l'arquebisbe Miquel Roca Cabanellas, i amb la rúbrica de la Santa Seu, autoritzà una versió en català antinormatiu dels texts de les mises de Sant Vicent Ferrer i de la Mare de Déu dels Desemparats. L'arquebisbat també obre les portes a una versió blavera dels Evangelis, tot i que aquesta no és reconeguda per la Santa Seu. Ja als anys 90, i amb l'arquebisbe García Gasco, el Vaticà i la Conferència Episcopal aproven una versió també antinormativa del codi de dret canònic.

Fuster, pedra de toc. Paral·lelament a tots aquests esdeveniments, i amb l'impacte que va provocar el 1962 *Nosaltres els valencians*, l'escriptor Joan Fuster dóna sentit a una sèrie d'energies disperses per orientar el nacionalisme racionalista. Un nacionalisme que es consolidaria declaradament d'esquerreres i que identificava ma-

Antoni López i Quiles (esquerra) i Vicent Cardona (dreta) són dos dels impulsors de la Bíblia Valenciana Interconfessional. Les vendes han superat les previsions més optimistes.

Mapa de les misses en valencià a l'arxidiòcesi de València

oritàriament l'església amb el règim franquista. Així, bona part del sector d'homes d'església amb certs sentiments valencianistes, segons Agustí Colomer, "no se senten identificats amb el nacionalisme iconoclasta de Fuster, perquè molts, tot i tenir una identificació amb el poble, no assumeixen unes idees que consideren corrosives." El solatge que havia deixat el blasquisme anticlerical i la manca d'intel·lectuals dins dels níus eclesials dels 60 i 70, són també factors per aquesta separació. No obstant això, alguns grups com la JOC i la JARC intenten adaptar el nacionalisme fusterià a uns paràmetres cristians. Però són excepcions.

En canvi, als anys 70, hi ha elements individuals i col·lectius que decideixen bastir ponts. La revista *Saó*, nascuda l'any 1976 amb Josep Antoni Comes com a director (vegeu entrevista pàg. 38) es con-

figura com un dels més fermes. La publicació, que tenia el referent de la revista catalana *Quaderns de pastoral* i que uneix els sectors progressistes de l'església amb la secció més sensible a les reivindicacions nacionals dels seglars. Ments brutalment despertes com la de Joan Francesc Mira o Joan Fuster col·laboren amb una publicació que ha avançat coherentment fins a complementar-se amb una editorial pròpia. L'han contemplat a distància els successius governs locals i autonòmics, que han observat la relació entre llengua i església com a matèria radioactiva.

Una de les certeses de *Saó* és divulgar sempre amb un arrelat concepte d'inculturació. Segons l'actual director Vicent Cardona, "inculturació vol dir que la paraula de Déu ha de transmetre's tenint en compte la idiosincràcia del poble a què es fa arribar, la seua cultura, la seua llengua i la situació històri-

ca". És un concepte que fins i tot el papa Joan Pau II ha assumit. El seu discurs pronunciat l'octubre a la seu de les Nacions Unides ho demostra. El pontífex incidia a dir que el dret fonamental de l'existència d'una nació no té per què coincidir amb una sobirania estatal, i que això implica el dret a la pròpia llengua per expressar la sobirania espiritual. Però la veu del papa no és prou potent per ser clarament entesa al País Valencià.

La inculturació, a enquesta.

Hi ha en aquest territori, tanmateix, un nucli del clergat que admet la necessitat de la inculturació. Fa uns mesos, la CCCV va fer una enquesta per conèixer l'opinió dels 600 rectors que componen la diòcesi de València. Només en varen respondre 105, però el 78% manifestava la necessitat d'augmentar el català en la litúrgia (vegeu gràfic pàgina 37). El 48% indicaven la conveniència d'una manifestació de l'autoritat eclesial de la diòcesi en aquest sentit, cosa que, recordem, no és necessària segons el concili Vaticà II.

El secretari de la CCCV, Vicent Ruix, es mostra moderadament optimista en aquest sentit. "Ni som tan pocs, ni les coses estan tan summament mal. El clergat ha de fer l'esforç d'assumir allò que representa formar part d'un poble. Introduir el valencià amb naturalitat. Sembla que en posar-nos davant del púlpit, canviem el registre i l'idioma." Ruix reconeix que hi ha gran feina a fer, "perquè preguem en castellà, totes les resonàncies i reverberacions unides a l'església són en castellà. No podem culpar clarament els capellans, perquè la majoria dels fidels que van a missa es mostren indiferents a aquest fet. Però s'ha de fer el pas per trencar la dinàmica, és el peix que es mossega la cua", i això no és fàcil, si recordem successos com els insults que va rebre aquest estiu el rector de Xeraco, Miquel Romero, per fer l'homília en valencià. El clergat que passa per la Facultat de Teologia o per la majoria dels seminaris, rep l'educació en castellà. Aleshores, s'ha de posar voluntat a aprendre l'idioma,

tal com han fet els jutges o els mestres", afegix Ruix.

La diòcesi de Sogorb-Castelló, amb els bisbes Josep Pont i Gol i Josep Maria Cases Deordal, va avançar durant anys en aquest sentit. Va publicar el primer catecisme en català, i Cases va ajudar a la vehiculació de la BVI. Fent costat a Cases hi havia l'Associació Bisbe J. Climent i el seu secretari Avel·lí Flors, un dels adaptadors de la Bíblia. En una posició llunyana a aquesta dinàmica agrupació d'inspiració cristiana, se situa José Antonio Reig, actual bisbe de la diòcesi, i que no ha mostrat mai gens d'estima pel valencià.

Activisme cristià. Gairebé vint agrupacions de l'estil de la Bisbe Climent formen part de la CCCV. La Mata de Jonc, Saó, la JOC, l'associació Josep Espasa, Paraula Cristiana, Seminari del Poble de Déu... són alguns dels noms més coneguts. Poc nombroses per regla general quant a integrants, no acostumen a funcionar conjuntament. Algunes, com la Federació d'Escotisme Valencià (FEV) sí que tenen molts associats: 9.000 en aquest cas. La incidència d'aquest grup, confessional i de caràcter interdiocesà, entre milers de joves no ha significat un obstacle perquè l'Institut Valencià de la Joventut (IVAJ), en mans d'Unió Valenciana (UV), rebaixe en dos milions la subvenció que anualment els concedeix com a associació juvenil (ara es queden amb cinc milions i mig). Els dirigents de la FEV estan convençuts que el motiu és la utilització del valencià normatiu. La subvenció de Joventuts d'UV, en canvi, ha augmentat en mig milió, i ha quedat en tres milions i mig.

Distintes a la FEV, però també dins de la CCCV, funcionen comunitats de creients com la del poble de Turballos (l'Alcoià), integrada per un grup de catòlics reunits pel rector Vicent Micó que viuen segons les ensenyances de la no violència de Mahatma Gandhi. La doctrina d'una altra figura, la del renovador del catolicisme anglès Henry Newman, és la que practiquen els integrants del centre

Newman, altre exemple de la pluralitat de les actuals associacions cristianes. En aquests grups es troba, segons Colomer, "part del potencial dels electors d'UDPV el dia que tornem a ser un partit polític". En hibernació des de la transició com a formació política després de la desfeta electoral que va patir el 1977, UDPV espera el moment d'encarnar-se en partit i aixopugar els vots dels qui desitjarien una democràcia cristiana. Aliè a aquesta sistole-diàstole, l'arquebisbe García Gasco pren decisions com barrejar comarques valencianoparlants i castellanoparlants en la nova reordenació de vicaries, o no concedir entrevistes a Saó i a EL TEMPS "per no crear conflicte social", diuen els que el coneixen de prop. En canvi, no dubta a escriure regularment la seua columna en *Las Provincias*. La fe pot fer pensar que només vol mantenir-se al marge de la recerca de la pròpia

Enquesta feta al clergat per la Coordinadora de Col·lectius Cristians Valencians

■ Creus que caldria utilitzar més el valencià en la litúrgia?

■ Què hi caldria?

Font: CCCV

identitat dels creients valencians. Els seus actes no tant.

Joan M. Oleaque

fundació
BANCAIXA

Del 16 al 22
de desembre.

AGENDA

16 Dilluns Seminari

La unión monetaria y económica europea.

Retos, reformas y competitividad.

"La Implantación del euro".

Pedro Solbes Mira, Ángel Villanueva Pareja, Ramón Aguirre Rodríguez,

Aurelio Martínez Estévez, Guillermo Martínez Casañ.

Organitza: Associació d'Impositors de Caixes d'Estalvi de la Comunitat Valenciana.

Sala Sorolla a les 19'30 hores.

17 Dimarts

Mediambientals

Cicle: Pensamiento y Ecología en el siglo XXI.

"Los derechos de los seres vivos".

Jesús Mosterín.

Catedrático de Lógica y Filosofía de la Ciencia en la Unverslidad de Barcelona.

Sala Sorolla a les 19'30 hores.

Encontre d'Emprenedors de la Comunitat Valenciana.

Organitza: IVAJ.

Sala d'Actes a les 9'30 hores.

18 Dimecres Seminari

La unión monetaria y económica europea.

Retos, reformas y competitividad.

"Cambios Institucionales".

Roberto Viciano Pastor, Ricard Pérez Casado,

José Luis Méndez López, Cristóbal Montoro Romero.

Organitza: Associació d'Impositors de Caixes de Estalvi de la Comunitat Valenciana.

Sala Sorolla a les 19'30 hores.

CENTRE CULTURAL

Plaza de Tetuán, 23. Tel. 387 58 64. Valencia